

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su Vam potrebne dodatne informacije, pogledajte detaljnu naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Jumak (Yumak) i Sadak protiv Turske

10226/03 | 08/07/2008

Terms

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Sažetak br.110 iz prakse Suda

Jul 2008.

Jumak i Sadak protiv Turske - 10226/03

Presuda od 8. 7. 2008. [GC]

član 3 Protokola br.1

Izbor zakonodavnih tela

Slobodno izražavanje mišljenja naroda

Uslov za političke stranake prelaska cenzusa od 10% izraženih glasova na nacionalnom nivou za ulazak u sastav Parlamenta : nema kršenja

Činjenično stanje: Podnosioci predstavke su bili kandidati stranke DEHAP (Narodna demokratska stranka) na zakonodavnim izborima održanim u novembru 2002. godine u izbornoj jedinici koju je činio jedan okrug. Stranka je na izborima osvojila 45,95 % (tj. 47 449) glasova na nivou okruga što je na nacionalnom nivou iznosilo 6,22 % izraženih glasova. Prema izbornom zakonu iz 1983. godine „za dobijanje poslaničkog mesta u Narodnoj skupštini potrebno je da stranka pređe cenzus od 10 % važećih glasova na nivou države“, te podnosioci predstavke nisu osvojili mesta u Narodnoj skupštini. Od tri poslanička mesta koja pripadaju tom okrugu dva je dobila jedna druga stranka koja je osvojila 14,05 % (tj. 14 460) glasova, a jedno jedan nezavisan kandidat koji je dobio 9, 69 % (tj. 9 914) glasova. Od 18 stranaka koje su učestvovala na izborima samo dve su uspele da pređu cenzus od 10 % tj. da osvoje poslanička mesta u parlamentu. Jedna, sa 34,26 % osvojenih glasova osvojila je 66 % mesta, druga je dobila 33 % poslaničkih mesta sa 19,4 % glasova. Devet nezavisnih kandidata je takođe bilo izabrano. Sastav Narodne skupštine dobijen na osnovu ovih rezultata bio je najmanje reprezentativan od kako je uveden višepartijski sistem. Udeo glasova koji nisu predstavljeni u skupštini dostigao je oko 45 %, a stopa neizlaska na glasanje iznosila je preko 20 %.

Pravo : Izborni cenzus od 10 % koji su stranke morale preći da bi osvojile mesta u Skupštini predstavlja mešanje u izborna prava podnosilaca predstavke. Ta mera ima za legitimni cilj

izbegavanje preteranog i nefunkcionalnog usitnjavanja sastava parlamenta, odnosno postizanje stabilnije vlade. Takva odluka domaćeg zakonodavca nije sama po sebi protivna članu 3 Protokola br. 1, koji u načelu ne nameće državama potpisnicama obavezu usvajanja izbornog sistema koji bi garantovao strankama sa uglavnom regionalnom bazom da budu zastupljene u skupštini nezavisno od postignutih izbornih rezultata u ostalim delovima zemlje. Ipak, problem bi mogao nastati ako bi važeće zakonodavstvo težilo da takvim strankama uskrati ulazak u sastav Skupštine. Taj cenzus je najviši od svih koji postoje u državama članicama Saveta Evrope. Samo su se još tri države odlučile za visoke cenzuse (7 ili 8 %). U jednoj trećini država cenzus je 5 %, a u 13 država je još niži. Sud ipak zaključuje da efekti izbornog cenzusa mogu biti različiti u zavisnosti od zemlje i da razni sistemu mogu imati različite političke ciljeve, čak i suprotstavljene. Nijedan od tih ciljeva ne bi se mogao smatrati nerazumnim sam po sebi. Uloga koju igraju cenzusi razlikuje se u funkciji njihove visine i konfiguracije stranaka koje postoje u svakoj zemlji. Nizak cenzus odstranjuje samo veoma male formacije, što veoma otežava stvaranje stabilne većine, dok u slučaju velike usitnjenosti političke scene visok cenzus dovodi do isključivanja predstavljenosti velikog broja glasova. Iako Sud može prihvatiti da izborni cenzus od oko 5 % uglavnom odgovara postojećoj praksi država članica, on ipak ne može oceniti pomenuti cenzus bez uzimanja u obzir izbornog sistema u okviru kojeg postoji, u svetlu političkih zbivanja u odnosnoj zemlji. Iz tog razloga Sud smatra da mora proučiti korektivne elemente i druge garancije kojima raspolaže sistem u ovom slučaju da bi mogao proceniti njegovo dejstvo. Što se tiče mogućnosti učestvovanja na izborima za nezavisne kandidate, Sud primećuje da su oni u Turskoj podvrgnuti određenom broju restrikcija i nepovoljnijih uslova u odnosu na političke stranke. Međutim, to sredstvo nije lišeno praktičnog dejstva, kao što se videlo na izborima 2007, a nepostojanje cenzusa za nezavisne kandidate omogućilo je malim formacijama da dobiju mandate. Isto važi za mogućnost stvaranja izborne koalicije sa drugim političkim formacijama. Svakako, s obzirom da je po završetku izbora iz novembra 2002. oko 14,5 miliona izraženih glasova ostalo bez predstavnika u Skupštini, te izborne strategije ipak imaju samo ograničen domet. Ipak, budući da su se izbori iz 2002. odvijali u kriznom okruženju iz višestrukih razloga (ekonomska i politička kriza, zemljotres), primećena nedovoljna predstavljenost mogla bi delimično biti posledica takvog konteksta, a ne samo visokog nacionalnog cenzusa. To su bili jedini izbori od 1983. godine na kojima je udeo glasova koji nisu bili predstavljeni u Parlamentu bio tako visok. Iz ovih razloga stranke koje je ovaj cenzus pogađao uspele su u praksi da razviju strategije koje su im omogućile da umanje određene efekte cenzusa, iako su te strategije takođe štetile i jednom od ciljeva zbog kojih je taj cenzus uveden, izbegavanju usitnjavanja stranaka u Parlamentu. Sud je takođe pridao važnost ulozi Ustavnog suda. Njegovo delovanje, odnosno staranje o tome da se neutralizuje tolika visina cenzusa kroz postizanje ravnoteže između načela pravične predstavljenosti i stabilnosti Vlade, daje garanciju koja ima za cilj sprečavanje da se dejstvom ovog cenzusa povredi pravo iz člana 3 Protokola 1 u svojoj suštini. U zaključku, Sud smatra da uopšteno gledano izborni cenzus od 10 % izgleda preterano visok i slaže se sa mišljenjem organa Saveta Evrope koji preporučuju da se snizi. Taj cenzus primorava političke stranke da pribegavaju strategijama koje ne doprinose transparentnosti izbornog procesa. Ipak u ovom slučaju Sud nije stekao uverenje, imajući u vidu konkretan politički kontekst ovih izbora i korektivne mere i druge garancije kojima mu se ograničavaju praktična dejstva, da je kritikovani cenzus od 10 % imao za efekat ometanje prava podnosilaca predstavke zagarantovanih članom 3 Protokola 1 u njihovoj suštini.

Zaključak : ne postoji kršenje (sa 13 protiv 4 glasa).

Videti presudu Veća u sažetku br. 93.

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

Engleski i francuski predstavljaju službene jezike Evropskog suda za ljudska prava. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Može se preuzeti iz baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud prosledio. Može se objavljivati u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se navede ceo naslov predmeta, zajedno sa navedenom naznakom o autorskim pravima i uz pominjanje Trast fonda za ljudska prava. Molimo Vas da kontaktirate publishing@echr.coe.int ukoliko nameravate da koristite bilo koji deo ovog prevoda u komercijalne svrhe.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int